

Studie- och aktivitetshandledning

Billig mat – en dyr affär

Billig mat – en dyr affär

Studie- och aktivitetshandledning

”Svenska matproducenter måste börja skärpa sig. Om svensk mat ska försvara sin plats i hyllorna måste den bli billigare. Tänker svensk livsmedelsindustri bejaka utvecklingen?” frågar ICAs koncernchef Kenneth Bengtsson i en debattartikel i Dagens Industri i augusti 2006. Han beskriver hur handeln numera har möjlighet att med full kontroll på kvaliteten köpa sina varor över hela Europa. Tiden då svensk handel var beroende av några få stora svenska leverantörer är förbi.

I boken ”Billig mat – en dyr affär” beskriver Gunnar Brulin, journalist på Mål och Medel den nya konkurrenssituation som svensk livsmedelsindustri har att möta. Marknaden för livsmedel är inte längre nationell. Maten blir i allt större utsträckning en industrivara som andra, med produktionskedjor som sträcker sig över hela jorden. Det har lett till kraftiga rationaliseringar inom den svenska livsmedelsindustrin och många av Livs medlemmar har blivit av med jobbet. Ofta på orationella grunder.

Livs mål är klart: Sverige ska även i framtiden ha en konkurrenskraftig livsmedelsindustri som

kan erbjuda trygga och välbetalda jobb. Men för att nå dit måste både industrin och fackföreningsrörelsen hitta strategier som gör att den svenska livsmedelsindustrin kan utnyttja de möjligheter och parera de hot som den globala konkurrensen skapar.

”Billig mat – en dyr affär” är en bra grund för utveckling av en facklig strategi som grundas på en ordentlig diskussion i förbundets klubbar och avdelningar.

Boken kan användas både som underlag för fackliga studier och för utåtriktade aktiviteter, som riktar sig till konsumenter och media.

Den här handledningen är avsedd som inspiration och inte som en studieplan som ska följas till punkt och pricka. Välj de frågeställningar och problem som är mest aktuella för er och komplettera med egna idéer. Tipsen i studiehandledningen kan användas både för att lägga upp studiecirklar och som tips till teman för klubb- och avdelningsmöten.

När ni ordnar utåtriktade aktiviteter: Glöm inte att bjuda in de lokala medierna! Konsumenterna och den allmänna opinionen är våra bundsförvanter i kampen för bra mat som produceras under trygga villkor och som ger valuta för pengarna.

Vi i förbundsledningen tycker att boken ”Billig mat – en dyr affär” är ett bra verktyg för att bygga en lokal facklig verksamhet som är både rolig och meningsfull där det finns utrymme för alla medlemmars intressen och aktivitet. Och vi hoppas att fler tycker som vi.

SVENSKA LIVSMEDELSARBETAREFÖRBUNDET

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Förslag på aktiviteter och teman för studieträffar och möten:

Vi har strukturerat materialet i tre delar – en analys av hur det ser ut i dag, en diskussion om hur vi vill att det ska se ut, samt en diskussion om hur vi ska ta oss från det läge vi har i dag till det läge vi vill ha.

Oavsett vilka idéer i materialet som ni använder er av, kan det vara klokt att ha samma struktur på arbetet: nulägesanalys, måldiskussion och strategidiskussion. Då blir diskussionerna mer rediga och slutsatserna enklare att dra.

INNEHÅLL

1. Hur ser det egentligen ut i dag?4
2. Hur vill vi att det ska se ut för konsumenter och producenter?6
3. Vilken strategi leder till målet?7

1. Hur ser det egentligen ut i dag?

1.1 Hur ser en modern butik ut?

- Hur ser sortimentet ut?
Lokalt producerade varor
Märkesvaror
Egna Märkesvaror
- Hur är varorna placerade? Finns det något mönster i Din butik?
(Läs bokens kapitel 1, *Prisfesten*, i anslutning till detta)

DISKUSSIONSFRÅGA:

- Vad krävs för att svenska livsmedelsföretag ska få bästa placering inom sin kategori?

FÖRSLAG PÅ UTÅTRIKTAD AKTIVITET:

- Enkät utanför ortens stora butiker om vad som är viktigast för den butikens kunder.

1.2 Varifrån kommer varorna?

- Välj ut en varukategori som berör er avdelning särskilt starkt.
- Varifrån kommer varorna i den lokala butikens sortiment?

Finns det lokalt, småskaligt producerade varor?

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Var finns framtiden för livsmedelsindustrin på er ort?
Lokalt, globalt eller i Europa?
- Hur ska livsmedelsindustrin på er ort göra för att öka sin konkurrenskraft?

Underlag för diskussionen finns bl.a. i bokens kapitel 2, Global upphandling, kapitel 5, De stora vänstrar med EMV, kapitel 6, Turkisk yoghurt i Värmland.

FÖRSLAG TILL UTÅTRIKTAD AKTIVITET:

- Torgstånd utanför stormarknader som erbjuder ursprungsanalys av varukorgarna, säljer boken och delar ut flygblad.

1.3 Matmil: Hur ser producentkedjan ut i den globaliserade livsmedelsindustrin?

I boken ges exempel på hur livsmedel kan färdas runt hela jordklotet innan de hamnar i butikernas diskar. (Se kapitel 11, Högt pris för billig kyckling, kapitel 13, Jakten på billig mat.) Leta reda på exempel i de lokala butikerna.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Hur kan det vara ekonomi i att fiska lax i Norge, filea den i Thailand och sälja den i Sverige?
- Hur ska konsumenterna få veta vad deras mat varit med om innan den hamnat i butiken?
- Hur ska konsumenterna
a. bli mer medvetna?
b. få bättre möjligheter till aktiva val av mat?
- Hur ska matens ursprungsmärkning se ut?
- Hur kan fackligt arbete påverka utvecklingen?

FÖRSLAG TILL UTÅTRIKTAD AKTIVITET:

- Ta fram några utvalda varor och dokumentera deras resor och ta reda på arbetsförhållandena i de anläggningar maten har passerat.
- Ordna tipstävling utanför de lokala stormarknaderna, där kunder får gissa hur långt deras kycklingar och fiskpaket har rest.
- Dela ut flygblad och sälj boken.

2. Hur vill vi att det ska se ut för konsumenter och producenter?

2.1 Pris och kvalitet

De stora livsmedelskedjorna hävdar att de genom sitt standardiseringsarbete fått möjlighet att köpa livsmedel där de är billigast, samtidigt som de kan kontrollera att kvaliteten inte försämras. (Se kapitel 1, Prisfesten, kapitel 2 Global upphandling, kapitel 5 De stora vänstrar med EMV)

- Välj ut några varor som produceras i er avdelning och konkurrenter i olika prisklasser.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Finns det något samband mellan pris och kvalitet?
- Vilka risker medför prispressen på mat?
- Är svenskproducerad mat prisvärd?

2.2 Arbetsförhållanden och konkurrensen

- Hur borde arbetssituationen för livsmedelsarbetare vara?
- Hur ska svensk livsmedelsindustri kunna konkurrera utan att livsmedelsarbetarnas arbetssituation blir orimlig?
- Ger konkurrensen inom livsmedelshandeln större eller mindre valfrihet för konsumenterna?

FÖRSLAG TILL UTÅTRIKTAD AKTIVITET:

- Enkät utanför livsmedelsbutikerna på orten: Tycker du att svenskproducerad mat är prisvärd, ja eller nej?
- Dela ut flygblad om EMV och sälj boken.

3. Vilken strategi leder till målet?

3.1 Lokal mat eller global mat?

I boken ges exempel på hur lokalt producerad mat med etnisk karaktär (svenska ostar och turkisk yoghurt) har gett nya möjligheter. (Kapitel 6, Turkisk yoghurt i Värmland, kapitel 16 Yrkeskunnandet). Samtidigt har de små livsmedelsproducenterna haft svårt att få plats på butikernas hyllor.

Intervjua lokala handlare och småskaliga livsmedelsproducenter om den småskaliga livsmedelsproduktionens möjligheter.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Var ligger livsmedelsindustrins framtid?
 - a. i samverkan lokal produktion – lokal handel?
 - b. i massproduktion med global konkurrenskraft?
 - c. i småskalig produktion av exklusiva livsmedel för lyxkonsumtion?
- Finns det en strategi för Sverige som livsmedelsproducent eller måste varje företag ha en egen?
- Behövs det en svensk branschpolitik för livsmedelsindustrin och hur ska den i så fall se ut?

3.2 Fackföreningarnas möjligheter

Den globala konkurrensen är sällan rättvis. I boken beskrivs ett mycket talande exempel på hur arbetare i fattiga länder får betala ett högt pris för att Europas affärer ska kunna sälja billig kyckling. (Kapitel 11, Högt pris för billig kyckling).

Men det finns också ljuspunkter. Grunden för den globala livsmedelshandeln är gemensamma standarder. Där har fackföreningsrörelsen med viss framgång engagerat sig för att även löntagarnas arbetsförhållanden ska regleras i standarderna. (Kapitel 14, Bättre märkning behövs). Fackföreningarna har liksom företagen växt över gränserna och

har genom koncernavtal lyckats påverka inkomst- och arbetsförhållanden så att det blir mer jämlikt över gränserna. (Kapitel 13, Jakten på billig mat).

- Ta reda på vilken utländsk konkurrens livsmedelsindustrin på er ort möter.
- Kartlägg koncernavtalen som berör er ort.
- Ta reda på löner och arbetsförhållanden hos några viktiga utländska konkurrenter till livsmedelsindustrin på er ort.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Hur ska det internationella fackliga arbetet kunna bli en effektiv motkraft mot den prispress som skapar omänskliga arbetsförhållanden?
- Vilka verktyg står till den internationella fackföreningsrörelsens förfogande?
- Hur kan fackligt aktiva och konsumenter samverka?
- Kan vi hitta nya vägar till framgång?

Den mat som livsmedelsarbetarna producerar säljs inte på samma sätt som förr. Dagens matbutiker har tagit makten över både industri och konsumenter.

Alla påverkas av detta! Som producenter påverkas vi som jobbar i livsmedelsindustrin starkt av prispresen och hårda konkurrensvillkor. Som konsumenter påverkas vi när vi handlar i butikerna.

Men vi kan också påverka! Första steget till påverkan är kunskap och debatt.

I denna studie- och aktivitetshandledning finns tips för studiecirklar, självstudier och för klubbar som vill arbeta aktivt med frågor om den billiga maten. Handledningen bygger på boken ”Billig mat – en dyr affär”, som skrivits av Gunnar Brulin, som är journalist på Mål och Medel.

På www.livs.se finns en särskild avdelning om den billiga maten. Här kan du läsa om aktuell debatt, beställa boken och annat material.

Livs

Box 1156, 111 81 Stockholm
Tel: 08-796 29 00
www.livs.se